Groep 8 - Les 9A: Omgaan met elkaar online – NIEUWE LES

Doel blok 1: Groepsvorming en een positief sociaal klimaat, waar leerlingen zich mede verantwoordelijk voor voelen.

Leskern: We maken afspraken over omgaan met sociale media.

Materialen: Agenda op bord
Voor iedere leerling een kopie van het **Werkblad** achter deze les
Poster ZO WILLEN WIJ HET IN ONZE GROEP

Toelichting

In voorafgaande lessen hebben we het plezierig omgaan met elkaar besproken. In deze les krijgt de omgang met elkaar online aparte aandacht.

In de voorgaande leerjaren is veel aandacht besteed aan het onderscheid tussen pesten en plagen. Veel leerlingen komen bij de leerkracht klagen over 'pesten' terwijl het in werkelijkheid 'plagen' is. Het verschil met pesten is dat bij plagen (meestal) de geplaagde leerling opgewassen is tegen de plager, het plagen incidenteel is en niet structureel, en dat het niet met bedreiging of geweld gepaard gaat. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten. We hebben de (jonge) leerlingen geleerd STOP! HOU OP! te zeggen als ze van plagerijen niet gediend zijn. Op deze wijze willen we voorkomen dat elke eenvoudige plaagsituatie door de leerkracht opgelost moet worden. Als dat niet afdoende is, mag een leerling naar u toe komen. Dit is geen klikken! We willen immers dat iedereen zich veilig voelt.

Als een leerling het plagen probeert te stoppen en dat lukt niet of het komt telkens terug, ook nadat u de plager er op aan heeft gesproken, dan gaat het over in pesten. Het gepeste kind is niet bij machte om het te stoppen. In dat geval treedt u als leerkracht op tegen de pester

- Zorg dat het pesten ophoudt.
- Bespreek met de pester dat wat hij doet pesten is en geen plagen meer. Het gepeste kind heeft er veel last van. Dit is belangrijk om duidelijk te verwoorden, omdat kinderen zich niet altijd bewust zijn van wat hun gedrag bij de ander teweeg brengt. Laat dit eventueel door het gepeste kind zelf verwoorden.
- Leg de link met de grondwet: op deze school zorgen we er voor dat iedereen zich veilig voelt! Dus we pesten niet!
- Bespreek wat verder nodig is en maak hierover een duidelijke afspraak.

Bij blijvend pestgedrag kan de *Oplossingsgerichte Pest Aanpak* (OPA) ingezet worden. Deze aanpak staat beschreven in het Katern Werken aan Sociale Veiligheid (par. 12).

Ook is het zinvol om het onderscheid te maken tussen pesten en *conflict*. Een conflict is een verschil van mening of er is sprake van tegenstrijdige belangen (A wil dit en B wil dat). Soms ontaardt een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan.

Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen of ruzie. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Het is belangrijk om deze begrippen voor u zelf goed helder te hebben om ze in uw groep te kunnen gebruiken in situaties waarin er sprake is van plagen, pesten of een conflict. Dan wordt helder welke interventie er gevraagd wordt. Bovendien zijn kinderen geneigd botsingen met anderen snel als pesten te benoemen. Het kan de lading van een gesprek halen wanneer u de botsing tussen twee kinderen kunt herdefiniëren. 'Dus eigenlijk hebben jullie een conflict! Dan kunnen we daar een oplossing voor zoeken.'

Ook naar ouders is het zinvol om deze termen duidelijk van elkaar te onderscheiden. Wanneer een kind thuis vertelt dat het gepest wordt, roept dit sterke emoties op bij ouders. Wanneer u op school al helder kunt maken dat het hier niet om pesten ging, maar om plagen, of om een conflict, dan voorkomt u dat ouders een onjuist beeld krijgen van de situatie.
Het volgende schema kan hierbij helpen:

	Plagen	**Pesten**	**Conflict**	**Ruzie**
Waar gaat het om?	Aan elkaar gewaagd. Eenmalig.	Niet aan elkaar gewaagd. Gebeurt steeds weer. Met opzet. Negatieve gevolgen voor het welzijn van gepeste kind.	Een meningsverschil. Kan ontstaan door plagen.	Een uit de hand gelopen conflict als er sprake is van geweld (schoppen, slaan, schelden).
Interventie	Geplaagde kind vragen wat het heeft gedaan om plagen te stoppen. Gesprek met beide kinderen.	Ingrijpen. OPA	Verwijzen naar stappenplan *Praat het uit*. Of mediatie.	Aanspreken op ongewenst gedrag. Laten afkoelen Vervolgens mediatie.

In deze les voor groep 8 gaan we in op het online communiceren. (Deze activiteiten zijn deels al in par. 13.6 genoemd). Indien u het idee hebt dat het zinvoller is om aandacht te besteden aan **digitaal pesten**, kies dan uit de activiteiten in par. 13.6 activiteit 5 en 6.

Voorgestelde lesopbouw
Hieronder vindt u een voorstel voor de agenda. Voel u vrij om hiervan af te wijken indien de situatie of uw groep daar aanleiding toe geeft (zie bij voorbereiding).
Agenda

- Binnenkomer
- Wat gaan we leren?
- Hoe communiceren we in onze groep online?
- Afspraken maken over online communiceren
- Wat hebben we geleerd?

Binnenkomer
Bekijk de Lijst met Binnenkomers en Afsluiters. Kies er een van of kies onderstaand voorstel.
Sta op als …
Laat kinderen opstaan als het genoemde criterium op hun van toepassing is:

- *je van pizza houdt*
- *je het liefst sportschoenen draagt*
- *je van voetballen houdt*
- *je iemand kent die wel eens gepest is via internet of mobiele telefoon*
- *je zelf wel eens gepest bent via internet of mobiele telefoon*
- *anderen wel eens gepest hebt via internet of mobiele telefoon.*

Wat gaan we leren?
Recapituleer waar we het in dit blok over gehad hebben: de poster van ZO DOEN WE DAT IN ONZE GROEP , luisteren naar elkaar, opstekers geven, elkaars mening respecteren, de regels van de klas, taken verdelen.
Op onze school willen we dat iedereen zich veilig voelt. Laat de regels van de grondwet nog eens zien die aan de muur hangen. Daarbij hoort dat we niet willen dat er kinderen gepest worden. Daarom besteden we daar ieder jaar in dit blok aandacht aan. We zijn met elkaar verantwoordelijk voor de veiligheid. Jullie denken nu

misschien ‘dat gebeurt toch niet in onze groep!’, dat is mooi! Maar je kunt er altijd mee te maken krijgen in de toekomst en dan is het goed om te weten wat je dan kan doen. En als leerlingen van de bovenbouw, gaat het nu niet alleen om ons als groep. We hebben ook verantwoordelijkheid naar de andere kinderen hier op school. Dus misschien kun je een rol spelen als iemand uit een andere groep gepest wordt. Vandaar dat we deze les aandacht besteden aan digitaal pesten, en bekijken wat je kunt doen als je zelf gepest wordt en wat je kunt doen als je ziet dat een ander gepest wordt. Loop de agenda langs. Iedereen mee eens?

Hoe communiceren we in onze groep online?

- Inventariseer klassikaal wat in uw groep favoriete communicatiemiddelen zijn. Stel vragen als:
  - *Als je op internet zit, welke sites bezoek je dan? Wat doe je er?*
  - *Wie heeft er een mobiel? Wat doe je ermee?*
  - *Wie gebruikt WhatsApp? Is er een groepsapp?*
  - *Wie zit er op Facebook? Wat vind je daar leuk aan?*
  - *Wie gebruikt Instagram?*
  - *Wie twittert er wel eens?*
- Vertel: We gaan het hebben over de sociale media. De *media* zijn de middelen waarmee je veel mensen tegelijk iets kunt vertellen, ook als ze ver weg zijn. Dus bijvoorbeeld de krant, de radio, de tv, tijdschriften. *Sociale media* noemen we de plekken op internet waar je anderen online ‘ontmoet’. Het wordt ook wel op zijn Engels ‘social media’ genoemd. Jullie hebben net al verteld welke sociale media jullie gebruiken.
- Vertel de leerlingen dat we met elkaar gaan bekijken hoe wij gebruik maken van sociale media. Dat doen we met behulp van de coöperatieve werkvorm *Zoek Iemand Die*:
  - Deel het **werkblad** uit, dat u achter deze les vindt, en laat de leerlingen even voor zichzelf lezen. Zeg dat ze de antwoorden voor zichzelf moeten houden en dat we *Zoek Iemand Die* gaan doen.
  - Vertel dat de leerlingen straks door de klas mogen lopen, en een partner moeten zoeken. Demonstreer het aan elkaar koppelen met een andere leerling (een hand in de lucht, maatje zoeken, tweetal vormen door handen in de lucht tegen elkaar aan te tikken, handen naar beneden en naast elkaar staan).
  - Laat ze een maatje zoeken. Creëer voor een leerling die over is (bij een oneven aantal) de mogelijkheid om aan te sluiten bij een tweetal, die leerling is de *bofkont* (maak de groep er verantwoordelijk voor dat er iedere ronde een andere bofkont is).
  - Laat ze in hun tweetal één van de vragen op het werkblad ‘behandelen’. Eerst vraagt A aan B, en dan andersom.
  - Besteed vervolgens aandacht aan afscheid nemen van elkaar door elkaar gedag te zeggen en laat ze een nieuwe partner gaan zoeken.
  - Herhaal de vorige stappen, tot er enkele leerlingen het werkblad vol hebben. Ben je klaar, dan ga je zitten en ben je beschikbaar voor anderen om een vraag te stellen van het werkblad of een tip wie te benaderen voor een bepaalde vraag.
  - Vervolgens gaan de leerlingen weer op hun plaats zitten.
- Bespreek wat leerlingen ontdekt hebben. Gebruik hiervoor de Vreedzame School-bal. Bespreek met de leerlingen de onderlinge verschillen: veel/weinig online aanwezig, verschillende rollen/meningen, veel/weinig vrienden.
- Met het tonen van interesse in de manier waarop zij online communiceren geeft u op een positieve manier aan dat u wilt aansluiten bij de manier waarop deze communicatie verloopt, zonder oordeel of moraliserende toon. U laat hiermee zien dat u weet wat er allemaal speelt. En wanneer kinderen positieve ervaringen delen kunt u hierop bevestigend reageren. U zet hiermee impliciet een duidelijke norm neer ‘Zo doen we dat hier op school met sociale media!’

Afspraken maken over online communiceren

- Stel de groep voor om afspraken te maken over online communiceren.
- Leg hierbij de link naar de afsprakenposter 'Zo doen we het in onze groep 'die u tijdens blok 1 met de groep aan het maken bent. Vertel dat de afspraken die er nu gemaakt worden eigenlijk een kleine uitbreiding zijn van de afsprakenposter. Ga met de groep na of er mogelijk al afspraken zijn over de manier van offline communiceren die ook voor online communiceren zouden kunnen gelden. Dit zijn mogelijk al mooie afspraken die door een kleine aanpassing al uit te breiden zijn in de richting van digitaal pesten.
- Trek een (denkbeeldige) lijn door uw lokaal. U kunt deze activiteit ook heel goed laten plaatsvinden in een speellokaal waar al zichtbaar lijnen op de grond aanwezig zijn.
- Laat de leerlingen zich verspreiden over het lokaal.
- Vertel dat u straks activiteiten gaat noemen die je online kunt doen.
- Vraag de leerlingen links van de lijn te gaan staan als ze vinden dat dit niet kan of mag en aan de rechterkant als ze vinden dat het wel kan of mag. De mate waarin ze afstand nemen van de lijn laat zien in hoeverre ze het helemaal niet/wel of 'tegen de grens aan' vinden.
- Bevraag steeds een paar kinderen die sterk van mening verschillen over een uitspraak.
- Mogelijke uitspraken die u hierbij kunt gebruiken:
  - *Je mag op Instagram zonder toestemming een foto zetten van je vriendin of vriend.*
  - *Je mag schelden in de groepsapp.*
  - *Je mag je op internet voordoen als iemand anders.*
  - *Je mag online een opsteker geven.*
  - *Je mag online een afbreker geven.*
  - *Je mag in de groepsapp iets schrijven over iemand die niet in de groepsapp zit.*
  - *Je mag persoonlijke informatie van iemand online delen / in de groepsapp zetten.*
  - *Je mag roddelen via WhatsApp.*
  - *Je kunt de groepsapp gebruiken om een paar vrienden uit je groep uit te nodigen voor je verjaardag .*
- Laat iedereen weer op zijn plaats gaan zitten.
- Vraag leerlingen in tweetallen na te denken over afspraken die ze willen maken over het online communiceren. Geef hierbij een paar aandachtspunten:
  - Beschrijf hoe je het wil, niet hoe je het niet wil of wat er niet zou mogen.
  - Maak korte zinnen die beginnen met 'we….'
    Bijvoorbeeld: 'We schrijven alleen aardige dingen in de groepsapp'.
- Inventariseer na 5 minuten welke afspraken bedacht zijn. Begin met een tweetal en bekijk of er nog alternatieven zijn vanuit de overige tweetallen.
- Zorg voor hooguit drie kernachtige afspraken waar iedereen zich in kan vinden.
- Als er veel verschil van mening is en de discussie te lang duurt, kunt u een klein groepje kinderen vragen een voorstel te formuleren, dat op een ander moment gepresenteerd kan worden aan de groep.
- Hang de afspraken onder of naast de afsprakenposter in het lokaal.
- Kom regelmatig op de afspraken terug zoals u dit ook doet met de afsprakenposter.

Wat hebben we geleerd?

- Wat heb je geleerd van deze les over online communiceren?
- Vertel dat elke leerkracht op uw school het belangrijk vindt dat iedereen zich veilig voelt. Dit staat immers in de grondwet van de school. Verwijs hierbij nog eens naar de betreffende regel. Zodra je je niet veilig voelt kun je altijd naar een leerkracht gaan om dit te melden. Alle juffen en meesters zullen dit heel serieus nemen en samen met jou bekijken wat er nodig is om je weer veilig te voelen. Dit noemen we geen klikken. Je kunt er ook altijd met een vriend of vriendin over praten of met je ouders. Vraag evt. naar wie de leerlingen zouden toegaan als ze gepest worden. Het helpt om hierover al nagedacht te hebben voordat

het moment daar is dat het nodig is. En het geeft u veel informatie over de relaties van de kinderen onderling. Als kinderen het niet kunnen aangeven kunt u ze aanmoedigen hierover nog eens na te denken.

Na de les

Hieronder vindt u activiteiten waarmee u de kennis en vaardigheden uit deze les in de praktijk brengt.

De poster ZO WILLEN WE HET IN ONZE GROEP

Deze poster hangt bijgewerkt met uitspraken over pesten op een prominente plek in de klas. Verwijs ernaar als de situatie zich voordoet.

Toneelstuk opvoeren

Uit de praktijk: een leerkracht bedacht samen met een externe adviseur de volgende activiteit voor haar groep waar pesten aan de orde was maar moeilijk bespreekbaar bleek. De leerkracht deed de groep het voorstel om een toneelstuk te bedenken voor de rest van de school. Het moest over pesten gaan. In een les is een situatie bedacht waarover het toneelstuk zou kunnen gaan. Een kleine groep kinderen heeft een script gemaakt voor het toneelstuk waar de totale groep een bijdrage aan kon leveren. Door het voorbereiden, het oefenen en uitvoeren van het toneelstuk verbeterde de sfeer in de groep en stopte het pesten.

Roddelen

Wanneer u merkt dat er in uw groep regelmatig kwaad wordt gesproken over elkaar kunt u de volgende activiteit doen met uw groep. Kwaad spreken of roddelen is eigenlijk een verborgen vorm van pesten.

- Vraag twee kinderen vooraf of ze bij de start van deze activiteit even samen met u willen doen alsof ze over iemand uit de groep roddelen. U gaat met de twee kinderen dichtbij elkaar staan en fluistert zachtjes waarbij u naar een leerling kijkt in de groep. Het wordt duidelijk dat u het samen met de twee leerlingen over het kind heeft.
- Vraag de leerling hoe dit voelde voor hem of haar.
- Vraag ook aan de twee leerlingen hoe dit voor hen voelde.
- Vraag de kinderen om in tweetallen uit te wisselen met de coöperatieve werkvorm *Tweegesprek op Tijd*:
  - Laat gemengde tweetallen maken. Bijvoorbeeld jongens/meisjes of qua leeftijd. In geval van een oneven aantal is er één drietal.
  - Vertel dat ze zo gaan praten over de vraag: Heb je wel eens geroddeld over iemand?
  - Geef denktijd.
  - Geef aan hoeveel tijd iedere leerling heeft om erover te praten, en dat u een seintje geeft om te wisselen.
  - Geef aan wie mag beginnen (bijvoorbeeld: degene met de donkerste kleur schoenen).
  - Geef aan wanneer het tijd is om te wisselen.
  - Laat ze vervolgens wisselen van beurt.
- Laat een paar kinderen vertellen wat ze gedeeld hebben in de tweetallen.
- Probeer in de nabespreking vooral kinderen aan het woord te laten en een sfeer te creëren waarin iedereen kan vertellen over zijn of haar ervaringen.
- Vraag de kinderen opnieuw uit te wisselen over de vraag: Is er wel eens over jou geroddeld? Hoe vond je dat?
- Doe dit weer volgens *TweeGesprek op Tijd.*
- Laat weer een paar kinderen vertellen er uitgewisseld is. Leg de nadruk op het vervelende gevoel dat roddelen te weeg brengt bij de kinderen.
- Probeer het verschil aan te kaarten tussen iets over iemand vertellen en moedwillig kwaadspreken.
- Vraag kinderen na te denken wat ze kunnen doen als ze merken dat er geroddeld wordt. Bijvoorbeeld:

- *Niet meedoen*
- *Juist iets positiefs of aardigs zeggen over die persoon:' Ik vind dat ze wél goed kan voetballen!'*
- *Of de roddel in twijfel trekken: "ik weet het niet zo zeker of dat wel zo is!*
- *Over iets anders gaan praten.*

- Voeg eventueel een afspraak toe aan de afsprakenposter.

Werkblad Zoek Iemand Die…

…veel op Facebook zit.

Naam:…….

… te vaak online is

Naam: ……

Favoriete site:……

…die in meer dan één GroepsApp zit

Naam: …….

..graag foto's of filmpjes deelt met anderen

Naam :…..

…veel vrienden heeft online

Naam: ……